

1. Сорокіна Г. О. Екологічний туризм: навч. посіб. // Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
2. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 року № 324/95-ВР / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Олійник М. «Хто сприяє і що перешкоджає розвитку в Україні сільського зеленого туризму» «Главред» 10.07.11
4. Шевчук А.В. Зелений туризм як середовище інноваційної діяльності / А.В. Шевчук, Л.Т. Шевчук // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка», 2017. № 9-10. С. 28–32.
5. Ігнатенко М. Питання розвитку рекреації півдня України / М.Г. Ігнатенко // Краєзнавство і туризм : освіта, виховання, стиль життя: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К.: Реформа, 2008. С. 118–119.
6. Мезенцева А. Зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / А. Мезенцева, А. Тофан // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Режим доступу : jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1309/1336.
7. Волкова А. Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму як пріоритетної складової туристичної галузі України У ХХІ столітті / А. О. Волкова // Ефективна економіка, 2013. № 10. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4021>

УДК 630.6:639.1.055.3

В.М. Поліщук, кандидат географічних наук, доцент кафедри екології, природничих та математичних наук,
*Комунальний вищий навчальний заклад
 "Вінницька академія неперервної освіти", м. Вінниця, Україна*

СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ МИСЛИВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

В роботі запропоновано враховувати законодавчі акти та базові нормативні документи з питань формування ефективної системи для реалізації мисливської діяльності. Визначена ступінь раціональності та ефективності мисливської діяльності у Вінницькій області. Акцентовано увагу на необхідності створення вольєрних господарств. Рекомендовано звернути увагу на необхідності збільшення рівня екологічної безпеки в контексті впровадження мисливської діяльності, її впливу на стан навколишнього середовища та використання біоресурсів.

Ключові слова: мисливські угіддя; організація УТМР; рейдові бригади; екологічне інспектування; біорізноманіття.

Концепція сталого розвитку України полягає в тому, що соціально-економічний розвиток має бути спрямований на гармонізацію еколого-економічного простору з урахуванням поточних інтересів та потреб кожної особистості й суспільства загалом без загрози для інтересів і потреб майбутніх поколінь.

В Україні організації та розвитку мисливства приділяється значна увага і підтримка з боку держави. Функціонування мисливських господарств регулюється законами, підзаконними актами, галузевими рішеннями та організаційними заходами. Його основними завданнями є охорона, відтворення, регулювання популяції мисливських тварин і хижаків, надання послуг учасникам полювання, наповнення державного бюджету. Воно є учасником формування і розвитку суспільних відносин із соціально-економічного, екологічного та рекреаційного розвитку країни [1].

У стратегії природокористування особливо актуального значення набуває вирішення проблеми раціонального використання, охорони та відтворення природних ресурсів й лісових ресурсів місцевого значення, а також мисливської фауни. На сучасному етапі економічного розвитку в Україні спостерігається негативна тенденція до виснаження ресурсів мисливського господарства, що, негативно впливає на його розвиток та призводить до деградації даної галузі. Право ведення мисливського господарства із загальною площею угідь 46,4 млн. га надано 1057 господарствам України.

Основні складові дослідження проблематики функціонування мисливської діяльності в контексті стратегії сталого розвитку регіонів викладені в наукових працях О. І. Фурдичка, М. А. Хвесику, В. С. Бондаря, Я. В. Ковалю, Б. М. Данилишина, І. М. Синякевича, С. І. Дорогунцова та інших вітчизняних учених

Мисливські угіддя України нерівнозначні, найпродуктивнішими серед них є лісові, вони становлять – 8,4 млн. га, і є менш продуктивні – це польові (34 млн. га) та водно-болотні (1,9 млн. га).

Найбільші доходи мисливського господарства – це проведення полювань та цільові ліцензії на диких кабанів і кіз, цільові ліцензії на рибу та цільові природоохоронні ліцензії. В Україні найпрестижнішим є ліцензоване полювання на копитних мисливських тварин, які є досить бажаним здобутком для мисливця (кабан, козуля, олень благородний), а особливо їх трофеї [2].

Загальна кількість користувачів мисливських угідь Вінницької області складається з 47 підприємств, установ та організацій, із них 13 державних підприємств, 11 з яких є структурними підрозділами Вінниць-

кого обласного управління лісового та мисливського господарства, ВОКСЛП “Віноблагроліс”, 29 громадських організацій, 27 з яких є районними організаціями УТМР, обласна організація УТМР та гарнізонна організація військово-мисливського товариства Збройних сил України, а також чотири приватних господарства.

Площа мисливських угідь Вінницької області становить 2 135,5 тис. га, з них закріплених за Вінницькою обласною організацією та районними організаціями УТМР складає 1716,5 тис. га, що становить 80% від загальної площі мисливських угідь.

При здійсненні перевірок працівниками Державної екологічної інспекції у Вінницькій області по дотриманню вимог природоохоронного законодавства, в даних організаціях, виявлено ряд недоліків у веденні мисливського господарства та порушень Закону України “Про мисливське господарство та полювання” та Закону України “Про тваринний світ”.

Відповідно до Рішення 20-ї сесії Вінницької обласної Ради п'ятого скликання від 15.10.2008 року № 670 “Про внесення змін та доповнень до рішення 13-ї сесії обласної Ради п'ятого скликання від 25 жовтня 2007 року № 440 проведено перерозподіл мисливських угідь, що призвело до зміни площі угідь в деяких організаціях (наприклад Гайсинська РО УТМР). В результаті, затверджені матеріали мисливського впорядкування 2007 року втратили юридичну силу, так як у відповідності до статті 28 Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, де чітко вказано, що проекти організації та розвитку мисливського господарства вважаються дійсними за відсутності зміни площі та меж мисливських угідь [5].

Також у відповідності до статті 28 Закону України “Про мисливське господарство та полювання” користувач мисливських угідь зобов'язаний забезпечити їх упорядкування протягом двох років з дня надання таких угідь у користування. За дане порушення в 2011 році призупинено дозвіл на використання тваринного світу Державному підприємству “Хмільницьке лісове господарство”. Основним завданням мисливського господарства є охорона, відтворення та раціональне використання тваринного світу. На сьогоднішній день дані принципи належним чином не виконуються.

Після прийняття Верховною Радою Закону України від 23.09.2010 року № 2558-VI Про внесення змін та доповнень до КУпАП, з посадових осіб підприємств і організацій, що здійснюють охорону, використання та відтворення тваринного світу, в тому числі з працівників УТМР, зняті повноваження щодо складання протоколів на порушників правил полювання (ст.85 ч.1 та ч.2), проте здійснення охорони мисливських угідь не знято. В кожному адміністративному районі області є представники Вінницького обласного управління лісового та мисливського господарства (мисливствознавець адмінрайону), в деяких районах представники Державної екологічної інспекції, за допомогою яких є можливість створити рейдові бригади, проте після прийняття вищезгаданого Закону різко знизився рівень боротьби з порушниками правил полювання.

На належному рівні проводиться охорона мисливських угідь на території Хмільницької РО УТМР, де було виявлено два випадки незаконного добування диких тварин кабана та оленя. На території Мурованокурської РО УТМР також були виявлені факти незаконного добування диких тварин. Матеріали справ по даних порушеннях знаходяться на розгляді в органах внутрішніх справ.

Для відтворення кількості мисливських тварин у відповідності до статті 27 Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, виділяються 20 і більше % угідь від загальної площі, полювання на яких забороняється. Проте, дані території не є найбільш сприятливими для охорони та відтворення, а, подекуди, є чи не найгіршими угіддями, де практично відсутній звір через високий антропогенний вплив [3,4].

Не проводяться в повному об'ємі комплексні заходи, спрямовані на штучне відтворення мисливських тварин, в деяких господарствах не в повному об'ємі або взагалі не вкладаються кошти на облаштування підгодівельних майданчиків та солонців, штучних гніздівель, кормових полів, на проведення ветеринарно-санітарних та профілактичних заходів щодо інфекційних та інвазійних захворювань мисливських тварин, що є порушенням статті 30 Закону України “Про мисливське господарство та полювання”. В даному законодавчому документі чітко сказано, що на охорону і відтворення мисливських тварин користувач зобов'язаний щорічно вкладати з розрахунку на 1 тис. га лісових угідь не менше 30-ти (510 грн.), польових – 25-ти (425 грн.), водно-болотних 20-ти (340 грн.) неоподаткованих мінімумів доходів громадян [5].

У відповідності до пункту 2.10 Інструкції “Про затвердження Правил видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення” користувачі провели розрахунок пропускнує спроможності за погодженням Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області та Вінницького обласного управління лісового та мисливського господарства при проведенні полювання на пернату дичину та зайця русака, проте під час проведення полювання дані вимоги не дотримуються, що є причиною порушення вимог пропускнує спроможності. На сьогоднішній день не проводиться точний підрахунок добутої пернатої дичини та зайця-русака. Записи в журналах обліку добутої дичини (перната дичина та хутровий звір) не відповідають дійсності та проводяться без підтверджуючих документів (дозволів на добування), що веде до надання неправдивої інформації до державної статистичної звітності 2ТП-мисливство. Крім того, в більшості господарств не проведено в повному об'ємі відмежування території мисливських угідь (встановлення аншлагов, панно, попереджувальних і інформаційних знаків на межах мисливського господарства, межах відтворювальних ділянок).

На сьогоднішній день поголів'я мисливських тварин Вінниччини повністю забезпечено біотехнічними спорудами, проте заготівля кормів проводиться не у повному об'ємі.

Ефективним заходом з відтворення мисливської фауни Східного Поділля має стати охорона і контроль угідь від браконьєрів, суворе дотримання місячника тиші природи, а також ефективний розвиток напряму вольєрного розведення копитних тварин. Це дасть можливість на невеликій площі одержати максимальний економічний ефект. Передусім, це характеризує ефективність діяльності ведення мисливського господарства та отримання позитивних результатів у вигляді економічного прибутку. При чіткому впорядкуванні та організації на вольєрне розведення копитних тварин, не будуть мати вплив браконьєри та хижаки, які у природних умовах дуже лімітують чисельність їхніх популяцій [6]. В Україні встановлено 1986 вольєрних господарств загальною площею 6 тис. га, де утримується 2,2 тис. голів копитних тварин. З часом такі вольєрні господарства повинні стати центрами з розведення і розселення диких копитних тварин по всій Україні. Це дасть можливість для ефективного та інтенсивного розведення деяких видів мисливських копитних тварин.

Висновки. Стратегія формування ринкової економіки має бути спрямована на збереження біорізноманіття, підтримку продуктивності мисливських угідь, державну фінансову та правову підтримку розвитку мисливського господарства. В цілому, такі системні підходи забезпечать поступовий і ефективний перехід галузі на екологічно збалансований розвиток. Важливими етапами реформування мисливства мають стати стримування деградації мисливських угідь і мисливської фауни, екологізація інструментів мисливської політики, а також розвиток відповідної інфраструктури для підтримки місцевих промислів.

У мисливському господарстві Східного Поділля існують проблеми функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості та загалом дискредитують галузь у очах суспільства. Це проблеми, пов'язані з користуванням мисливськими угіддями, охороною мисливських видів тварин, компетенцією мисливських органів, компетентністю посадових осіб, відшкодуванням збитків.

Безоплатне та неконкурентне надання у користування мисливських угідь призводить до їх неефективного використання. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити механізм визначення ринкової вартості користування мисливськими угіддями та надання їх у користування на конкурентних засадах. Для втілення прикладного аспекту такої діяльності необхідно організувати співпрацю із органами законодавчої, виконавчої гілок влади, місцевого самоврядування. Важливою проблемою залишається неврегульоване та безконтрольне виготовлення та реалізація документів на право полювання, відсутність повноважень у деяких категорій користувачів мисливських угідь для ефективної боротьби з браконьєрством. Також потребують уваги проблеми правовому регулюванні чисельності хижаків, селекційне та діагностичне добування мисливських видів тварин, хижих та шкідливих видів дичини на заповідних територіях, діяльність вольєрних господарств. Необхідно врегулювати процедуру видачі трофейних листів, дозволів на розведення рідкісних видів тварин. Потребує уточнення перелік дозвільних документів для добування шкідливих видів тварин.

Список використаних джерел

1. Лісовий кодекс України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про Державну програму “Ліси України” [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2002-p>
3. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України // Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко, Я. В. Коваль // –К.:РВПС України. – 1999. – 716 с.
4. "Про тваринний світ" Закон України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
5. "Про мисливське господарство та полювання" Закон України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>
6. Ссавці України під охороною Бернської конвенції / За ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 222 с.

УДК 502/504-022.32(1-22)

С.О. Пустова, аспірант кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності,

В.М. Боголюбов, доктор пед.наук, професор, завідувач кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності, Національний університет біоресурсів та природокористування

ОБҐРУНТУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

У статті наведені основні документи нормативно-правової бази органів державної влади України у сфері реалізації цілей і завдань сталого розвитку в перехідний період. Розкрито теоретико-методологічні засади стратегії сталого розвитку сільських територій. Підкреслено важливість і актуальність розроблення системи індикаторів і показників сталого розвитку сільських територій.

Ключові слова: сталий розвиток, категорії, показники, індикатори, сільські території, довкілля.